

Akedat Yishmael and Akedat Yitzchak – Exploring the Limits of Trust

Pardes/TIM – M. Hattin

מסכת אבות ה'ג, עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו, ועמד בכולם, להודיע כמה חיבתו של אברהם אבינו.

אבות דרבי נתן – פרק לג:ב

עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו לפני הקדוש ברוך הוא ובכולן נמצא שלם ואלו הן: שנים בלך לך וברעבון, שנים בשתי בניו, שנים בשתי נשיו, אחד עם המלכים, ואחד בין הבתרים, אחד באור כשדים, ואחד בברית מילה.

וכל כך למה? כדי שכשיבא אברהם אבינו ליטול שכרו, שיהיו אומות העולם אומרים: יותר מכולנו שוה אברהם אבינו ליטול שכרו. שנאמר: (קהלת ט) "לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך".

כנגד עשרה נסיונות שנתנסה אברהם אבינו ובכולן נמצא שלם, כנגדן עשה הקדוש ברוך הוא עשרה נסים לבניו במצרים, כנגדן הביא עשר מכות, כנגדן נעשו לישראל עשרה נסים על הים, כנגדן הביא עשר מכות על המצריים בים ...

פירוש הרמב"ם לאבות פרק ה משנה ג - העשרה נסיונות אשר נתנסה אברהם אבינו - כולם כתובים. **הראשון** - הגירות, והוא אומר יתעלה לו: "לך לך מארץ וממולדתך" (בראשית יב א). **והשני** - הרעב אשר מצא בארץ כנען כאשר השתקע בארץ, וכבר יועד לו: "ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך" (בראשית יב ב), וזה נסיון גדול והוא אומר: "ויהי רעב בארץ" (בראשית יב י). **והנסיון השלישי** - עשוק המצרים אותו בלקיחת שרה לפרעה. **והרביעי** - הילחמו בארבעה מלכים. **והחמישי** - לקחו הגר כשנואש מההולדה משרה. **והששי** - המילה, אשר צווה בה בשנות הזיקנה. **והשביעי** - עשוק מלך גר אותו בלקיחת שרה גם כן. **והשמיני** - הרחקת הגר אחר היבנותו ממנה. **והתשיעי** - הרחקת בנו ישמעאל, והוא אמרו לו יתעלה: "אל ירע בעיניך על הנער ועל אמתך" (בראשית כא יב). וכבר העיד הכתוב כמה קשה היה הדבר עליו: "וירע הדבר מאד בעיני אברהם" (בראשית כא יא). אבל הוא קיים ציוויו יתעלה וגרשם. והעשירי - עקדת יצחק.

בראשית כא

א ויהיה פקד את-שרה כאשר אמר ויעש יהוה לשרה כאשר דבר. ב ותהר ותלד שרה לאברהם בן לזקניו למועד אשר-דבר אתו אלהים. ג ויקרא אברהם את-שם-בנו הנולד-לו אשר-ילדה-לו שרה יצחק. ד וימל אברהם את-יצחק בנו בן-שמונת ימים כאשר צוה אתו אלהים. ה ואברהם בן-מאת שנה בהולד לו את יצחק בנו. ו ותאמר שרה צחק עשה לי אלהים כל-השמע יצחק-לי. ז ותאמר מי מלל לאברהם היניקה בנים שרה פי-ילדתי בן לזקניו. ח ויגדל היילד ויגמל ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את-יצחק. ט ותרא שרה את-בן-הגר המצרית אשר-ילדה לאברהם מצחק. י ותאמר לאברהם גרש האמה הזאת ואת-בנה כי לא יירש בן-האמה הזאת עם-בני עם-יצחק. יא וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אודת בנו. יב ויאמר אלהים אל-אברהם אל-ירע בעיניך על-הנער ועל-אמתך כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקלה כי ביצחק יקרא לה נרע. יג וגם את-בן-האמה לגוי אשימונו כי נרע הוא. יד וישכם אברהם בבקר ויקח-לחם וחתמת מים ויתן אל-הגר שם על-שכמה ואת-הילד וישלחה ותלך ותתע במדבר באר שבע. טו ויכלו המים מן-החמת ותשלך את-הילד תחת אחד השיחים. טז ותלך ותשב לה מנגד הרחק כמטחוי קשת פי אמרה אל-אראה במות הילד ותשב מנגד ותשא את-קלה ותבך. יז וישמע אלהים את-קול הנער ויקרא מלאך אלהים אל-הגר מן-השמים ויאמר לה מה-לך הגר אל-תיראי כי-שמע אלהים אל-קול הנער באשר הוא-שם. יח קומי שאי את-הנער והחזיקי את-ידך בו פי-לגוי גדול אשימונו. יט ויפקח אלהים את-עיניך ותרא באר מים ותלך ותמלא את-החמת מים ותשק את-הנער. כ ויהי אלהים את-הנער ויגדל וישב במדבר ויהי רבה קשת. כא וישב במדבר פארן ותקח-לו אמו אשה מארץ מצרים.

כב ויהי בעת ההוא ויאמר אבימלך ופיכל שר-צבאו אל-אברהם לאמר אלהים עמך בכל אשר-אתה עשה. כג ועתה השבעה לי באלהים הנה אם-תשקור לי ולניני ולנכדי פחסד אשר-עשיתי עמך תעשה עמדי ועם-הארץ אשר-גרתה בה. כד ויאמר אברהם אנכי אשבע. כה והוכח אברהם את-אבימלך על-אדות באר המים אשר גזלו עבדי אבימלך. כו ויאמר אבימלך לא ידעתי מי עשה את-הדבר הנה וגם-אתה לא-הגדת לי וגם אנכי לא שמעתי בלתי היום. כז ויקח אברהם צאן ובקר ויתן לאבימלך ויכרתו שניהם ברית. כח ויצב אברהם את-שבע פכשת הצאן לבדקו. כט ויאמר אבימלך אל-אברהם מה הנה שבע פכשת האלה אשר הצבת לבדנה. ל ויאמר פי את-שבע פכשת תקח מזדי בעבור תהיה-לי לעדה כי חפרתי את-הבאר הזאת. לא על-בן קרא למקום ההוא באר שבע פי שם נשבעו שניהם. לב ויכרתו ברית בבאר שבע ויקם אבימלך ופיכל שר-צבאו וישבו אל-ארץ פלשתים. לג וישע אשל בבאר שבע ויקרא-שם בשם יהוה אל עולם. לד ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים.

פירוש הרמב"ן - (א): והאלוהים נסה את אברהם -
ענין הנסיון הוא לדעתי, בעבור היות מעשה האדם רשות מוחלטת בידו, אם ירצה יעשה ואם לא ירצה לא יעשה, יקרא "נסיון" מצד המנוסה, אבל המנסה יתברך יצווה בו להוציא הדבר מן הכח אל הפועל, להיות לו שכר מעשה טוב לא שכר לב טוב בלבד. ודע כי השם צדיק יבחן (תהלים יא ה), כשהוא יודע בצדיק שיעשה רצונו וחפץ להצדיקו יצווה אותו בנסיון, ולא יבחן את הרשעים אשר לא ישמעו. והנה כל הנסיונות שבתורה לטובת המנוסה.

פירוש הרשב"ם - פסוק א
ויהי אחר הדברים האלה - כל מקום שנאמר: אחר הדברים האלה מחובר אל הפרשה שלמעלה. אחר הדברים האלה שהרג אברם המלכים אמר לו הקב"ה: אל תירא אברם מן האומות. ויהי אחר הדברים האלה, שנולד יצחק ויוגד לאברהם לאמר כו' ובתואל ילד את רבקה. וכן אחר הדברים האלה שהגיד מרדכי על בגתן ותרש גדל המלך אחשורוש את המן שרצה להרוג את מרדכי והועיל לו מה שהציל את המלך ונתלה המן. אף כאן אחר הדברים שכרת אברהם ברית לאבימלך לו ולנינו ולנכדו של אברהם ונתן לו שבע כבשות הצאן וחרה אפו של הקב"ה על זאת, שהרי ארץ פלשתים ניתן לאברהם וגם ביהושע מטילים על ערי חמשת סרני פלשתים גורל בכלל גבול ישראל והקב"ה ציוה עליהם לא תחיה כל נשמה לכן- והאלהים נסה את אברהם- קנתרו וצערו, כדכתיב: הנסה דבר אליך תלאה. על נסותם את ה'. מסה ומריבה. בחנני ה' ונסני. כלומר: נתגאיתה בבן שנתתי לך לכרות ברית ביניכם ובין בניהם. ועתה לך והעלהו לעולה וראה מה הועילה כריתות ברית שלך! וכן מצאתי אח"כ במ' של שמואל: ויהי ארון ה' בארץ פלשתים שבעה חדשים. כתיב: את שבע כבשות הצאן תקח מידי. אמר לו הקב"ה את נתת לו שבע כבשות, חייך, שבניו עושים שבע מלחמות עם בניך ונוצחין אותן. דבר אחר: חייך, שבניו הורגים שבע צדיקים מבניך ואלו הן: שמשון, חפני, ופנחס, שאול, ושלשה בניו. דבר אחר: חייך שבניו מחריבים שבע משכנות, ואלו הן: אהל מועד, וגלגל, נוב, ושילה, וגבעון, ובית עולמים תרין. דבר אחר: שארון מחזר בשדה פלשתים שבעה חדשים. נסה - קונטר אריא"ה.

בראשית כב

א ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את-אברהם ויאמר אליו אברהם ויאמר הגנני ב ויאמר קח-נא את-בנה את-יחידה אשר-אהבת את-יצחק ולה-לה אל-ארץ המדינה והעלהו שם לעלה על אחד הקרים אשר אמר אליך ג וישכם אברהם בבקר ויחבל את-חמרו ויקח את-שני נעריו אתו ואת יצחק בנו ויבקע עצי עלה ויקם וילך אל-המקום אשר-אמר-לו האלהים ד ביום השלישי וישא אברהם את-עיניו וירא את-המקום מרחק ה ויאמר אברהם אל-נעריו שבו-לכם פה עם-החמור ואני והנער גלכה עד-פה ונשתחוה ונשובה אליכם ו ויקח אברהם את-עצי העלה וישם על-יצחק בנו ויקח בידו את-האש ואת-המאכלת וילכו שניהם יחדו ז ויאמר יצחק אל-אברהם אביו ויאמר אבי ויאמר הגנני בני ויאמר הנה האש והעצים ואיה הששה לעלה ח ויאמר אברהם אלהים יראה-לו הששה לעלה בני וילכו שניהם יחדו ט ויבאו אל-המקום אשר אמר-לו האלהים ויכן שם אברהם את-המזבח ויערף את-העצים ויעקד את-יצחק בנו וישם אתו על-המזבח ממעל לעצים י וישלח אברהם את-ידו ויקח את-המאכלת לשחט את-בנו יא ויקרא אליו מלאך יהוה מן-השמים ויאמר אברהם אברהם ויאמר הגנני יב ויאמר אל-תשלח ידך אל-הנער ואל-תעש לו מאומה כי עתה ידעתי כי-ירא אלהים אתה ולא חשכת את-בנה את-יחידה ממני יג וישא אברהם את-עיניו וירא והנה-איל אחר נאחו בסבף בקרניו וילך אברהם ויקח את-האיל ויעלהו לעלה תחת בנו יד ויקרא אברהם שם-המקום ההוא יהוה יראה אשר יאמר היום בהר יהוה יראה טו ויקרא מלאך יהוה אל-אברהם שנית מן-השמים טז ויאמר בי נשבעתי נאם-יהוה כי יען אשר עשית את-הדבר הזה ולא חשכת את-בנה את-יחידה יז פי-ברך אברהם והרבה ארבה את-זרעה ככוכבי השמים וכחול אשר על-שפת הים וירש זרעה את שער איביו יח והתברכו בזרעה כל גויי הארץ עקב אשר שמעת בקלי יט וישב אברהם אל-נעריו ויקמו וילכו יחדו אל-באר שבע וישב אברהם בבאר שבע.

כ ויהי אחרי הדברים האלה ויגד לאברהם לאמר הנה ילדה מלכה גם-הוא בנים לנחור אחיך כאאת-עויץ בכרו ואת-בוז אחיו ואת-קמואל אבי ארם כב ואת-כשד ואת-חזו ואת-פלדש ואת-ידלף ואת בתואל כג ובתואל ילד את-רבקה שמנה אלה ילדה מלכה לנחור אחי אברהם כד ופילגשו ושמה ראומה ותלד גם-הוא את-טבח ואת-גחם ואת-תחש ואת-מעכה.